

מחשבת ישראל

לבתי ספר דתיים
רמת הגבר

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה חלקים.
בכל חלק יש שלוש שאלות. יש לענות על שתיים מהן.

חלק ראשון	–	חגים	–	28	נקודות
חלק שני	–	תורה ומצוות	–	36	נקודות
חלק שלישי	–	תפילה	–	36	נקודות
סך הכול	–			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: יש לבסס את תשובותיכם על המקורות. יש לכתוב בקיצור ובבהירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

חלק ראשון – חגים (28 נקודות)

בחלק זה יש לענות על שתיים מן השאלות 1–3 (לכל שאלה – 14 נקודות).

1. הרב סולובייצ'יק, דרך חוטאים ודרך חטאים

- א. "שונה היא תשובה של כפרה מתשובה של טהרה".
מבין שני סוגי התשובה האלה, איזו תשובה עליונה יותר, ומהו השוני ביניהן? (5 נקודות)
- ב. "ברייטא היא במסכת סנהדרין וכן הובאה להלכה ברמב"ם (הלכות עדות) על עוברי עבירה שנפסלו לעדות... המשחק בקוביא, המלווה בריבית... מפריחי היונים...".
(1) על פי הברייטא, מה צריכים עוברי עבירה אלה לעשות כדי שחזרתם בתשובה תהיה "חזרה גמורה"?
(2) על פי הרב סולובייצ'יק, מדוע אין די בחרטה ובקבלה לעתיד כדי שתשובתם של עוברי העבירה האלה תתקבל?
(3) על פי הרב סולובייצ'יק, הסבירו מדוע כלל הרמב"ם את הלכות החזרה בתשובה של עוברי העבירה האלה ב"הלכות עדות" ולא ב"הלכות תשובה".
(9 נקודות)

2. הרב מרדכי אליהו, תפקידם של ענני הכבוד; הרב רונן נויבירט, הניצחון שבתוך מסגרת הטבע

- הרב אליהו והרב נויבירט שואלים שאלה דומה בנוגע לחגים שונים.
הרב אליהו שואל: מדוע נקבע חג הסוכות על נס ענני הכבוד, ואילו על ניסי המן והבאר לא נקבע חג?
א. הציגו תשובה אחת המובאת בדבריו של הרב אליהו על השאלה ששאל. (7 נקודות)
- הרב נויבירט שואל: מדוע נקבעה ברכת "שעשה ניסים" על נס פך השמן, ואילו על ניסי מצרים וקריעת ים סוף לא נקבעה ברכה זו?
ב. הציגו תשובה אחת המובאת בדבריו של הרב נויבירט על השאלה ששאל. (7 נקודות)

3. פרופסור נחמה לייבוביץ', אמונת הלב

- א. "ובים סוף מניין שהמרדו (=מרדו)? אלא כיוון שירדו לתוך הים, הים היה מלא בטיט, שהיה עד עכשיו לח מן המים והיה בו כמין טיט... והיה אומר ראובן לשמעון: במצרים - טיט, ובים - טיט. במצרים - בחומר ובלבנים, ובים - חומר מים רבים. הווי אומר 'זימרו על ים בים סוף' " (מדרש רבה, שמות, פרשה כ"ד, פסקה א').
מהי המסקנה של פרופסור לייבוביץ' מן המדרש שבפתיח, וכיצד היא הגיעה למסקנה זו? (7 נקודות)
- ב. לדעת פרופסור לייבוביץ', כיצד באמצעות קיום מצוות "והגדת" בליל הסדר מתגברים על הקושי העולה ממסקנה זו?
(7 נקודות)

חלק שני – תורה ומצוות (36 נקודות)

בחלק זה יש לענות על שתיים מן השאלות 4–6 (לכל שאלה – 18 נקודות).

4. הראי"ה קוק, בין עבד לבן חורין

- א.** לדעת הרב קוק, ההבדל בין בן חורין לעבד אינו הבדל מעמדי בלבד.
מהי חירות ומהי עבדות לדעת הרב קוק? (10 נקודות)
- ב.** בשירו "איזון" חנן בן ארי שואל: "האם אפשר... להיות חופשי בלי לעשות כל מה שבא לי?"
על פי הרב קוק, כיצד אפשר להיות בני חורין אף על פי שאנו מצווים לשמור את המצוות? (8 נקודות)

5. הרב יהודה עמיטל, בין התחברות למחויבות

- הרב עמיטל הבחין כי נוער שומר מצוות פיתח לעצמו אידאולוגיה חדשה, ולדעתו זוהי "תופעה מרתקת וגם מפחידה".
לדבריו "מילת המפתח היא 'התחברות'... סמכות ומחויבות - שני יסודות שבלעדיהם קשה לתאר אפשרות של חיים על פי התורה - הפכו להיות בלתי רלוונטיים אצלם".
- א.** הציגו שתי מגמות חיוביות שהרב עמיטל מציין בנוגע למגמת ה"התחברות". (8 נקודות)
- ב.** הרב עמיטל מציין כי "עם ישראל קיבל את התורה מסיני, על פי חז"ל, מתוך שני מניעים".
(1) מה הם שני המניעים?
(2) מהי החשיבות של כל אחד מן המניעים האלה?
(10 נקודות)

6. א. מהר"ל, לעסוק בדברי תורה; הרב סולובייצ'יק, משמעות דברי התורה שנשכחים

- נדב ואורי למדו יחד סוגיה בגמרא. כמה ימים לאחר שסיימו את הלימוד הם הרגישו צער, מפני שהתברר להם שנדב, שהסביר לאורי את הסוגיה, טעה בהבנתה, ואילו אורי שכח את כל מה שלמד.
- א.** כיצד דברי המהר"ל יכולים לעודד את נדב? התייחסו בתשובתכם לנוסח ברכת התורה המובא בדבריו.
(9 נקודות)
- ב.** הסבירו כיצד משל המלך והחביות שהרב סולובייצ'יק מביא יכול לעודד את אורי. (9 נקודות)

חלק שלישי – תפילה (36 נקודות)

בחלק זה יש לענות על שתיים מן השאלות 7–9 (לכל שאלה – 18 נקודות).

7. הראי"ה קוק, הנשמה תמיד מתפללת

- א. "גלי הנשמה שלנו הולכים ושוטפים, הננו חפצים מעצמנו ומהעולם שלמות כזאת שאין המציאות המוגבלת יכולה ליתן לנו, ומתוך כך הננו מוצאים את עצמנו שרויים בצרה גדולה, שדאבונה יכול להעביר אותנו על דעתנו ועל דעת קוננו". לדעת הרב קוק, מדוע בני האדם "שרויים בצרה גדולה"? (8 נקודות)
- ב. (1) "התפילה היא לנו, ולעולם כולו, הכרח גמור, וגם תענוג היותר כשר שבתענוגים". לדעת הרב קוק, כיצד התפילה מחלצת את המתפלל מן הצרה שבה הוא שרוי? (7 נקודות)
- (2) האם חוויית התפילה עונה על צורך נפשי שלכם? הסבירו את תשובתכם. (3 נקודות)

8. רבי נחמן מברסלב, מעלת ההתבודדות; פרופסור אברהם יהושע השל, פליאה והתפעלות מן הבריאה

- א. (1) על פי רבי נחמן, לאיזו מעלה מביאה ההתבודדות את האדם?
- (2) האם בחייו של האדם המאמין בימינו אפשר לקיים את עצתו של רבי נחמן בנוגע להתבודדות? נמקו את תשובתכם. (10 נקודות)
- ב. פרופסור השל כתב: "...פעולה טריוויאלית נשזרת בנס הגדול מכולם. אנו לומדים [לברך לפני שעומדים] לאכול פרוסת לחם או פרי... כאשר אנו פוגשים תלמיד חכם או מלומד בענייני חולין, ובשעה שאנו מקבלים בשורות טובות או קשות".
- לדברי פרופסור השל, מה משותף לכל התופעות שעליהן מברכים, וכיצד לדעתו ברכות אלה קשורות לתפקיד של התפילה? (8 נקודות)

9. רבי שניאור זלמן מלאדי, מחשבות זרות בתפילה

- "ונודע דרך הנלחמים וכן הנאבקים יחד - כשאחד מתגבר אזי השני מתאמץ להתגבר גם כן בכל מאמצי כוחו... ולא כטעות העולם שטועים..."
- א. (1) מהי "טעות העולם" בנוגע למחשבות הזרות בתפילה?
- (2) מהי התפיסה הנכונה בנוגע למחשבות הזרות לדעת רבי שניאור זלמן מלאדי? (10 נקודות)
- ב. שולי רנד כתב בשירו "מוחין דקטנות": "מחשבות של הבל מעל ראשי משוטטות, גלים גלים את הדעת הן תוקפות". איזו עצה מיעץ רבי שניאור זלמן מלאדי בנוגע להתמודדות עם מחשבות זרות העולות בזמן התפילה? (8 נקודות)

בהצלחה!